Lesson B # 6

षष्ठः पाठः ṣaṣṭhaḥ pāṭhaḥ

Rāmulu Gajavāḍa, Saṁskṛtam Teacher

<u>अव्ययपदानि (अव्ययम्) = avyayapadāni avyayam = Indeclinables</u>

च ca = and, वा vā = or, अपि api = also, एव eva = only, verily.

1. रामः च लक्ष्मणः क्रीडतः। rāmaḥ ca lakṣmaṇaḥ krīḍataḥ। = Rāma and Lakṣmaṇa play.

<u>द्वितीया विभक्तिः dvitīyā vibhaktiḥ = Second declension (object)</u>

(अश्व अ-कारान्तः पु)	अश्वम्	अश्वौ	अश्वान्
(aśva a-kārāntaḥ pu)	aśvam	aśvau	aśvān
(गिरि इ-कारान्तः पु)	गिरिम्	गिरी	गरीन्
(giri i-kārāntaḥ pu)	girim	girī	girīn
(तरु उ-कारान्तः पु)	तरुम्	तरू	तरून्
(taru u-kārāntaḥ pu)	tarum	tarū	tarūn
(भ्रातृ ऋ-कारान्तः पु)	भ्रातरम्	भ्रातरौ	भ्रातृन्
(bhrātṛ ṛ-kārāntaḥ pu)	bhrātaram	bhrātarau	bhrātṝūn
(माला आ-कारान्तः स्त्री)	मालाम्	माले	मालाः
(mālā ā-kārāntaḥ strī)	mālām	māle	mālāḥ
(देवी ई-कारान्तः स्त्री)	देवीम्	देव्यौ	देवीः
(devī ī-kārāntaḥ strī)	devīm	devyau	devīḥ
(धेनु उ-कारान्तः स्त्री)	धेनुम्	धेनू	धेनूः
(dhenu u-kārāntaḥ strī)	dhenum	dhenū	dhenūḥ
(मातृ ऋ-कारान्तः स्त्री)	मातरम्	मातरौ	मातूः
(mātṛ ṛ-kārāntaḥ strī)	mātaram	mātarau	mātūḥ
(राजन् न-कारान्तः पु)	राजानम्	राजानौ	राज्ञः
(rājan na-kārāntaḥ pu)	rājānam	rājānau	rājñaḥ

<u>उदाहरणानि udāharaṇāni = Examples</u>

देवं पुरोहितः अर्चति । devaṁ purohitaḥ arcati।

The priest worships the deity.

देवं पुरोहिताः अर्चन्ति ।devaṁ purohitāḥ arcanti।

Priests worship the deity.

देवौ पुरोहितः अर्चति । devau purohitaḥ arcati।

Priest worships two deities.

देवान् पुरोहितः अर्चति । devān purohitaḥ arcati।

Priest worships the deities (pl).

नृपः अश्वं आरुह्य धावयति nṛpaḥ aśvaṁ āruhya dhāvayati

The king having ridden the horse makes it run.

नृपद्वयम् अश्वौ आरुह्य धावयति । nṛpadvayam aśvau āruhya dhāvayati ।

A pair of kings having ridden two horses make them run..

नृपाः अश्वान् आरुह्य धावयन्ति nṛpāḥ aśvān āruhya dhāvayanti

Kings having ridden horses make them run.

नृपः ऋषिं पश्यति । nṛpaḥ ṛṣiṁ paśyati।

The king sees the Ṛṣi (Sage).

नृपद्वयं ऋषी पश्यति । nṛpadvayaṁ ṛṣī paśyati।

A pair of kings see two sages.

नृपाः ऋषीन् पश्यन्ति । nṛpāḥ ṛṣīn paśyanti।

Kings see the sages.

वानरः तरुं आरोहति । vānaraḥ tarum ārohati।

A monkey climbs the tree.

वानरद्वयं तरू आरोहति। vānaradvayaṁ tarū ārohati|

A pair of monkeys climb two trees.

वानराः तरून् आरोहन्ति। vānarāḥ tarūn ārohanti|

Monkeys climb the trees.

बालिका पुष्पमालां धारयति। bālikā puṣpamālāṁ dhārayati|

A girl wears a flower garland.

बालिकाद्वयं पुष्पमाले धरयति। bālikādvayaṁ puṣpamāle dharayati|

A pair of girls wear two flower garlands.

पुष्पमालाः बालिकाभिः धारयन्ते। puṣpamālāḥ bālikābhiḥ dhārayante|*

The flower garlands (*pl.*) are worn by the girls (*pl.*)

भ्रातरं गुरुः नयति। bhrātaraṁ guruḥ nayati|

Teacher leads the brother.

भ्रातरौ माता नयति। bhrātarau mātā nayati|

The mother leads two brothers.

मातृद्वयं भ्रातरौ नयति। mātṛdvayaṁ bhrātarau nayati|

A pair of mothers lead two brothers.

भ्रातृन् पिता नयति। bhrātṝūn pitā nayati|

The father leads the brothers.

राजानं सेवकः नमति। rājānaṁ sevakaḥ namati|

A servant salutes the king.

सेवकद्वयं राजानौ नमति। sevakadvayaṁ rājānau namati|

A pair of servants salute two kings.

मुनयः राज्ञः नमन्ति। munayaḥ rājñaḥ namanti|

Sages salute the kings.

प्रश्नाः praśnāḥ = Question**s.**

अधः आङ्ग्लवाक्यानाम् अनुवादं संस्कृते लिखतु। adhaḥ āṅglavākyānām anuvādaṁ saṁskṛte likhatu|

Translate the following sentences into Saṁskṛtam.

1. A boy sees the monkey.
2. Two kings salute two sages.
3. Monkeys go to a village & eat fruits.
4. Girls salute mother.
5. A girl sings a song.
6. A man writes a letter.
7. A king smells a flower.
8. Two kings smell two flowers.
9. Two goats eat two leaves.
10. Goats eat leaves.

अधः शब्दानां द्वितीया विभक्तिषु प्रयोगेन वाक्यानि लिखतु। adhaḥ śabdānāṁ dvitīyā vibhaktiṣu prayogena vākyāni likhatu|. Write sentences in Saṁskṛtam using the second declensions of the words below (*singular first*).

नारायण nārāyaṇa,

बालक bālaka हरि hari ,

कवि kavi

गुरु guru

मनु manu

बालिका bālikā रमा ramā

मातृ mātṛ

धातवः dhātavaḥ = Verbal roots, क्रियापदानि kriyāpadāni = Verbs

अर्च् arc = to worship अर्चति arcati = worships, आरोहति ārohati = climbs, आरुह्य āruhya = having ridden (mounted, climbed), धाव् dhāv = to run, धावति dhāvati = runs, धावयति dhāvayati = makes it run, पश्य् paśy = to see पश्यति paśyati = sees, धारयति dhārayati = wears, नय् nay = to lead नयति nayati = leads,नम् nam = to salute नमति namati = salutes, गम् gam = to go गच्छति gacchati = goes, खाद् khād = to eat खादति khādati = eats, जिघ्र् jighr = to smell जिघ्रति jighrati = smells, गाय् gāy = to sing गयति gayati = sings,

शब्दसंग्रहः śabdasaṅgrahaḥ = Vocabulary

देवः devaḥ = Deity, पुरोहितः purohitaḥ = Priest, नृपः nṛpaḥ = King, अश्वः aśvaḥ = Horse, नृप-द्वयम् nṛpa-dvayam = pair of kings, two kings, ऋषिः ṛṣiḥ = Sage, वानरः vānaraḥ = Monkey, वानर-द्वयम् vānara-dvayam = two or pair of monkeys, तरुः taruḥ = Tree, पुष्प-माला puṣpa-mālā = flower garland, बालः bālaḥ = a boy, बालकः bālakaḥ = a boy, बालिका bālikā = girl, बालिका-द्वयम् bālikā-dvayam = two or pair of girls, भ्रातृ bhrātṛ = Brother, गुरुः guruḥ = teacher (Guru), मातृ mātṛ = Mother, मातृ-द्वयम् mātṛ-dvayam = two, pair of mothers, ग्रामः grāmaḥ = village, फलन् phalan = fruit, गीतम् gītam = song, पत्रम् patram = leaf, letter, पुष्पम् puṣpam = flower, अजः ajaḥ = Goat,